

MAUPASSANT'IN 'KORKU' ADLI ÖYKÜSÜNDE KORKU*

Ali Büyükaslan**

ÖZET

19. yüzyıl Fransız yazınında öyküleriyle önemli bir yer edinmiş olan Guy de Maupassant, bu alanda oldukça üretken olmuştur. Öykülerinde yaşamından izlenimlerin çok yoğun bir şekilde hissedildiği yazar, özellikle öykü alanında ülkemizde de tanınan ve bilinen bir yazardır.

Realist roman anlayışının büyük ustası Gustave Flaubert'in etkisinde verdiği eserlerle döneminin en önemli öykü yazarlarının önde gelenlerinden olmuştur.

Karamsarlık, korku, yalnızlık ve endişe gibi kimi temaların yanı sıra kişisel gözlemlerinin ve yaşamının son derece çalkantılı dönemlerinin etkisiyle yazdığı öyküler çoktur.

İnceleyeceğimiz "La Peur" (Korku) adlı öyküsünde, öyküyle aynı adı taşıyan 'korku' duygusunun bir çözümlemesini yapmaya çalışacağız. Birçok öyküsünde ortak bir tema olarak işlenen bu 'korku' temasının, bu öyküde ele alınış biçimi üzerinde duracağız.

Yaşamının son dönemlerinde çektiği hastalıkların acısını dindirmek amacıyla kullandığı birçok maddenin etkisiyle yaşadığı korku, sanrı, yalnızlık gibi birçok duygunun bu öyküde 'korku' olarak ortaya çıkışını göreceğiz.

Anahtar Kelimeler: *Maupassant, Korku, Öykü, Fantastik*

RESUME

Maupassant, écrivain français, connu par ses nouvelles a une grande importance dans la littérature du 19ème siècle. Il est connu dans notre pays et a été imité par plusieurs écrivains turcs.

Sous l'influence de Flaubert, grand romancier français, il a donné de grandes œuvres à la littérature française.

Le pessimisme, la peur, la solitude et l'inquiétude dominant dans ses œuvres. L'observation personnelle et sa vie personnelle se font sentir généralement dans tous ses nouvelles.

'La Peur', étudiée dans cet article du point de vue thématique a deux versions : l'un daté de 1882, l'autre 1884. Dans tous les deux nouvelles ont été fait l'explication très détaillée du sentiment de la peur.

* III. Dil, Yazın-Deyişbilim sempozyumunda sunulmuştur.

** Selçuk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi

Les maladies psychologiques et physiologiques dans les dernières années de sa vie sont apparues comme 'la peur' dans ces deux nouvelles.

Mots clés: *Maupassant, La peur, la nouvelle, Fantastique*

GİRİŞ

19. yüzyıl Fransız yazınında öyküleriyle önemli bir yer edinmiş olan Guy de Maupassant, bu alanda oldukça üretken olmuştur. Öykülerinde yaşamından izlerin çok yoğun bir şekilde hissedildiği yazar, özellikle öykü alanında ülkemizde de oldukça fazla tanınmaktadır.

Annesine olan düşkünlüğü, aile içi geçimsizlik ortamında babasına karşı duyduğu hislerin zayıflamasına neden olmuştur. Baba Maupassant uçarı bir kişiliğe sahip çok fazla kültürlü bir insan değildi. Resimle uğraşır-
dı. Anne ise, edebiyata son derece düşkün Flaubert'in çocukluk arkadaşı ve onunla dostluğunu devam ettiren oldukça kültürlü bir bayandı

Oldukça güzel bir kadın olan annesi, bunalımlı bir döneminde uzun saçlarıyla¹ kendini boğmak istemiş başarılı olamamıştı. Kardeş Hervé ise zihinsel özürlü bir çocuk olarak dünyaya gelmiş çok genç bir yaşta hayata gözlerini kapamıştı. Yine aileden olan amcaları çıldırarak ölmüştü.

Çocuk yaşta dini eğitim almak üzere gönderildiği okuldan kovulmuştur. İçine kapanık bir çocukluk dönemi geçiren Maupassant, zamanının çoğunu deniz kenarında balıkçılarla sohbetle geçirmiştir. Bu dönemin tüm yaşantısı üzerinde ve eserlerinde etkisi oldukça derinden hissedilir.

20'li yaşlardan itibaren çekmeye başladığı baş ağrıları bir türlü dinmez. Genç yaşta sona eren ömrünün sonuna dek bu ağrılardan kurtulamaz.

¹ Annesinin bu uzun saçlarına olan hayranlığı ve annesinin bu saçlarla intihara kalkışması "Saç" adlı öyküsünde farklı bir görünümle karşımıza çıkacaktır. Öyküde geçmişin kadınlara olan hayranlığını gizleyemeyen bir adam eski bir dolap alır. Dolabın çekmecesinden bir tutam kadın saçı çıkar. Adam bu saça o denli hayran olur ki saçın sahibiyle konuştuğunu, ona sahip olduğunu, onu gördüğünü tuttuğunu söylemeye başlar. Adamı akıl hastanesine koyarlar. Annesinin o güzel saçlarının Maupassant üzerindeki etkisi yine bir başka öyküde, "Hayalet" te dul bir adamın bir arkadaşının şatosuna evrak almaya gittiği bir esnada evde gördüğü beyazlar giymiş bir kadının kendisinden karışık olan saçlarını taramasını istemesi, adamın da bunu kabul etmesiyle kadının saçlarını tarar. Sonra evden hızla uzaklaşır. Şatonun sahibi arkadaşına bu olayı anlattığı zaman arkadaşı kendisine halüsinasyon gördüğünü söyler. Ancak adamın üzerinde kadının beyaz saçlarından bir tutam kalmıştır.

Alman filozofu Schopenhauer'ın karamsar, kötümser dünya görüşünün etkisini üzerinde çok derinden hissettiğimiz² Maupassant, yazdığı öykülerle dönemin Fransız toplumunda büyük bir üne kavuşmuş, bu ünün kendisine kazandırdığı şöhret ve para ile “bir kadın tüketicisi”³ olarak tanımlanmış, hatta kendisi kadınlara olan bu düşkünlüğü ile ilgili olarak ta “20 ila 40 yaşları arasında bir erkeğin iki yüz üç yüz kadınla samimi ilişkilere girmesinin hiçbir sakıncası olmadığını, bunun normal olduğunu”⁴ söylemiştir.

Kadınlar onun için “erotik zevkin objeleri, erkekleri mutlu eden ve süsleyen yaratıklar olmasına karşın, kadınlar Maupassant'ın en büyük korkularına neden olur.”⁵

Onun birçok öyküsünü *Hastalık-Ümitsizlik-Delilik-Ölüm Korkusu* kelimelerinin özetlediğini, bunların temelinde ise Aşktan yana tatminsizliğin, yaşadığı sürekli hastalığın ve her zaman tekrarladığı ölüm korkusunun neden olduğunu söylemek yanlış olmasa gerek.

MAUPASSANT'IN ÖYKÜCÜLÜĞÜ

Kısa öykü türünün ustalarından olan Maupassant, öyküleri dilimize en çok çevrilen yazarların da başında gelir. Hemen hemen bütün öyküleri dilimize çevrilmiş olan yazarın öykücülüğünün temelinde, Realist/Natüralist çizgide gelişen gözlemci yeteneğinin büyük etkisi vardır. Gustave Flaubert gibi bir ustanın yönlendiriciliğinde gözlemcilik yeteneğini geliştiren Maupassant 300'ün üzerinde öykü ve 6 kadar da roman yazmıştır.

Boule de Suif (Yağ Tulumu) adlı romanı Flaubert'in büyük beğenisini kazanmış, Tourgeniev tarafından başyapıt olarak değerlendirilmiştir. Yine *Une vie* (Bir Yaşam) adlı eseri Tolstoy'un büyük beğenisini kazanmış, bu eser için Tolstoy “*Sefillerden sonra yazılmış en güzel roman*”⁶ demiştir.

Genç yaştan itibaren yazdığı öyküleri gazetelerde tefrika halinde yayınlanırken önceleri hep bir delinin saçmalıkları olarak karşılanmış ancak yazdıklarıyla “*bir deli, bir çılgın olmadığını göstermiştir.*”⁷

Maupassant bizim bu bildirimizde inceleyeceğimiz “*Korku*” başlıklı öyküsünü ilk olarak 23 Ekim 1882'de *Gaulois* adlı günlük gazetede yayınlamıştır. Ancak daha sonra 1884'de Le Figaro'da “*Korku*” başlıklı ikinci bir

² Rachmühl, Françoise, *Le Horla Maupassant*, Profil d'une oeuvre, Hatier, Paris 1983, s.18.

³ <http://www.ifrance.com/pierle/maupassant/03.02.03>

⁴ a.g.y. 03.02.03

⁵ Özer, Sevinç; “Aydın Olabilmenin Bedeli: Maupassant Öykülerinde Yalnızlık, Korkular ve Delilik Temaları”, *Frankofoni*, S. 6, Ankara 1994, s. 119.

⁶ G. De Maupassant, *Mme Tellier'nin Evi*, Çev. Rifat Kırkoğlu, Önsöz, Bordo Siyah Yay., İstanbul 2003, s. 11

⁷ <http://www.adpf.asso.fr/adpf-publi/folio/textes/maupassant.rtf>20.02.03

öykü daha yayınlamıştır. Birinci öykü ile ikinci öykü arasında çok belirgin bir içerik farkı yoktur. Ancak bizim birinci öyküyü inceleme nedenimiz, öykünün daha ilk satırlarında anlatıcının ağzından, öykünün başlığına uygun bir *'korku tanımının yapılmasıydı.'*

Yazarın yaşamını incelediğimizde karşımıza çıkan tablonun, öyküde tanımı yapılan bu korku ile bazı noktalarda örtüştüğünü görüyorduk. Yine Maupassant üzerine yaptığımız tematik bir çalışmada,⁸ yazarın bütün öykülerinde geçen bazı temaların araştırmasını yaptık ve gördük ki Maupassant'ın özel yaşantısında egemen olan kimi kavramlar öykülerine de egemen olmuştur. Bu çalışmada elde ettiğimiz tablo bize yazarın bütün öykülerinde bir karamsarlığın, ölüm korkusunun, hastalıkların, görülmez varlıkların (bu türden varlıklar özellikle fantastik konulu öykülerinde çok fazla idi) egemen olduğunu gösterdi.

Bu çalışmanın sonunda "Korku" başlıklı iki öykü yazan yazarın bu öykülerinin incelemeye değer olduğu düşüncesiyle biz, yukarıda da belirttiğimiz gibi korkunun tanımının yapıldığı birinci öyküyü ele aldık.

KORKU ADLI ÖYKÜDE 'KORKU'

Öykünün geleneksel tarzda bir yapısı vardır. Bu yapı Maupassant'ın tüm öykülerinde karşımıza çıkar. "*Giriş, gelişme ve beklenmedik bir sonuç olarak karşımıza çıkan bu üçlü yapı biçimi Maupassant öykülerinin ortak kurgusudur.*"⁹ Öykünün başlangıcı diğer öykülerle paralellik gösterir. Bir yemekte, bir salonda ya da bir toplantıda bir konu üzerinde düşüncelerini açıklayan insanlar ve bunların arasında olan anlatıcının konuyla ilgili açıklamaları, düşünceleri...

Öyküyle ilgili değerlendirmelere geçmeden önce öykünün kısa bir özeti yapmak açıklamalarımızın yerine oturması bakımından yararlı olacaktır.

Öykünün Özeti

Korkunun tanımı yapılarak başlanan öyküde bu tanımı destekleyecek iki örnek olay anlatılmaktadır. Anlatıcı bir dostuyla birlikte Afrika çöllerindedir. Kavurucu çölleri, kum tepelerini geçmektedirler. Ancak hiç alışılmadık bir ses duyulur çevrede: bu kumların tamburudur. Kervandaki Araplardan biri bu ses üzerine "Ölüm peşimizde" diye haykırır. Tam o esnada anlatıcının arkadaşı devenin üstünden aşağı düşer, başı öne eğik bir vaziyette yığılır kalır. Anlatıcı, arkadaşının cesedi başından saatlerce kumların çıkar-

⁸ Büyükaslan, Ali; *Bilişim Teknolojilerinden Yararlanarak Maupassant Öyküleri Üzerine Tematik Bir Çalışma*, S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.9, Konya 2003.

⁹ Kaş, Ali; "Maupassant'ın "Su Üstünde" adlı Öyküsünün Bir Çözümlemesi", *Frankofoni*, S. 6, Ankara 1994, s.111

dığı sesi dinleyerek şok olmuş bir vaziyette bekler. Aslında bir güneş çarpması sonucu olmuştur bu olay.

Anlatıcının başından geçen bir başka olay ikinci örnek olarak okuyucuya sunulur. Fransa'nın kuzey doğusunda ormanda avlanmaya giden anlatıcı, bir orman bekçisinin evinde geceleme zorunda kalır. Orman bekçisi iki sene önce ormandan kaçak ağaç kesen birini öldürmüştür. Bekçi ve ailesi ölünün kendilerinden intikam alacağı hissine kapılmıştır. Yanlarında konaklamak zorunda kalan anlatıcı önceleri böyle bir şeyin olacağına inanmaz. Sonradan onların korkularını paylaşır. Gecenin ilerleyen saatlerinde evdeki köpek havlamaya, görünmez bir yaratığa karşı havlamaya başlar. Bekçi, köpeği dışarı çıkarır. Biraz sonra da bir beyaz baş evin camlarına sürtünerek geçer. Bekçi tüfeğini ateşler bir inilti duyulur. Sabah olup dışarı çıktıklarında köpeğin cansız bedeniyle karşılaşır. Görünmez yaratık kaçmıştır.

Öykü, bir akşam yemeğini müteakip, yemekte aynı masada bulunanların geminin güvertesine çıkarak kaldığı yerden konuşmasına devam eden Kaptan'ın açıklamalarıyla başlamaktadır. Sonraki paragraf akşam yemeğinde konuşulan konunun da korku üzerine olduğunu göstermektedir.

“Ortamızda sigara içmekte olan Kaptan akşam yemeğindeki konuşmaya yeniden başladı durup dururken.

-Evet o gün çok korkmuştum.” (Korku, s.1)¹⁰

Kaptan'ın korkuya ilişkin düşüncelerini sessizce dinleyen, fiziki korkuya inanimayan, bronz tenli yüzünde yara izleri olan bir adam, gerçek korkuyu hissettiğini, yaşadığını ve bu konudaki düşünceleriyle okuyucuya korkunun ne olmadığını anlatırken şunları söylüyordu:

“Kaptan siz korktuğunuzu söylüyorsunuz, buna hiç inanimiyorum. Hissettiğiniz duyguda ve bu kelimedede yanlıyorsunuz. Enerjik, atik bir insan asla aniden bastıran bir tehlike karşısında korkmaz, heyecanlanır, titrer, endişelenir, ama korku, o bambaşka bir şeydir.” (Korku, s.1)

Öyküde diğer öykülerde de olduğu gibi çok kısa tutulan giriş bölümünde, bir betimlemeyle zaman ve uzam belirtilmekte, gelişme bölümünde yazar sözü bir anlatıcıya bırakılmaktadır. Öykülerinde her zaman var olan, görevli olarak “anlatan” başlıkta belirtilen korkuyu çok iyi tanıyan biridir.

¹⁰ Selva, Thierry; <http://www.maupassant.free.fr> 05.02.2003; Gerek incelediğimiz 'Korku' adlı öykü, gerekse araştırmamıza yön veren diğer öyküler internet ortamında Maupassant üzerine çalışmalarını tüm dünyaca kabul gören ve içeriği oldukça zengin bu sayfadan alınmıştır.

Bu nedenle kalıcı bir etki uyandıracaktır okuyucuda. Korkunun oluşturulması için yapılan betimlemeler, okuyucunun bu atmosferi yaşamasına ve kalp çarpıntılarının artmasına yöneliktir.

“En cesur insanlar bile korkar.”

“Ruhun parçalanması gibi bir şeydir korku.”

“Gerçek korku geçmişin olağanüstü korkularının yeniden canlanması gibi bir şeydir.(Korku, s.1)

Burada yazarın *terreur fantastique* (olağanüstü korku) ifadesini kullandığına dikkat çekmekte yarar var. Çünkü Maupassant Hoffman'ın etkisiyle Fransa'da kendini hissettiren fantastik konusunda kafa yoran, bu konuda 7 Ekim 1883'de *Gaulois* gazetesinde bir makale yayınlayan ve fantastik öyküleriyle öne çıkan bir yazardır aynı zamanda. Fantastik öyküleri psikanalistlerce incelenmeye değer bulunmuştur. *Le Horla* (Cin-insan) öyküsü birçok dile çevirilmiş, Fransız toplumunda hemen herkesin az ya da çok hakkında bilgisi olduğu bir öykü olmuştur.

Öyküde, esrarengiz adamın başından geçen ikinci olaydaki betimlemeler de, korku atmosferinin oluşturulmasına yönelik ve beklenmedik sonuca okuyucuyu hazırlar tarzdadır.

“...bu çılgın bulutlar büyük bir korkudan kaçıyor-muşçasına hareket ediyorlardı.”

“Orman bekçisi (...) cin çarpmış gibi bir halde bezgin ve solgun görünüyordu.”

“Köpek (...) cin çarpmış gibi hareketsiz kaldı, (...) korkunç, görülmeyen bir şeye karşı havlamaya başladı.”

“Köpeğin tüyleri diken diken oldu.”

“Köpek korkulu bir düşteymiş gibi uluyordu.” (Korku, s.3)

Bu ve benzeri betimlemelerle korkunun atmosferini yüreğinde hissedilen okur beklenmedik bir sona, öykünün sonuna hazırlanmaktadır.

Öyküde anlatılan iki olayda da hissedilen ve paylaşılan korku aslında yazarın gerçek yaşamında hissettiği korkuyu hatırlatmaktadır bize. Korkunun tanımına ilişkin düşünceleri yazarın dünyasının adeta bir yansıması olarak, korku karşısında hissettiği duyguların bir yansıması olarak aktarılmaktadır.

Zaten Maupassant'ın özellikle fantastik konulu öykülerine ilişkin hep şu iddialarda bulunulmuştur. “Yazar kendi başından geçenleri anlatıyor.

Kendi hayatını anlatıyor. Bir delinin saçmalıkları”¹¹ vb. iddialar. Birinci şahısta “Ben” ile anlatılan birçok fantastik öyküsü yaşanılmış bir deneyimle, gerçekten yaşanılmış bir olayla karşı karşıya kalındığı izlenimini verir okuyucuya. Ancak biz bunun kahramanın anlaşılır olması, daha inandırıcı olması duygusunu vermek düşüncesiyle yapıldığı kanaatindeyiz.

Birinci olayda güneş çarpması sonucu bayılan arkadaşının cesedi başında kum fırtınasının uğultusu ve Arapların şartlanmışlığıyla kaygı ve korku aynı anda yaşanmaktadır. Üzerinde ısrarla vurgulanan, gerçek korkunun sadece bir tehlike karşısında hissedilen duygu olmadığıdır.

Nitekim “*Olaylar karşısında duygularımızın niteliğini ve yoğunluğunu asıl belirleyen, olayların kendilerinden çok kişinin onlara yüklediği anlamlardır. Kişi olaya fiziksel bir risk ya da tehdit anlamı yüklüyorsa, kendini korkutuyor; kişiliğine bir risk ya da tehdit anlamı yakıştırıyorsa kendini kaygılandırıyor olacaktır. Korku ve kaygıyı asıl ayırt eden ölçüt, olaydan çok olaya yüklenen anlamın niteliğine bağlı olduğuna göre, kişi bir olay karşısında kendini hem korkutup hem de kaygılandırabilir.*”¹² Orman bekçisinin öldürdüğü kişinin kendisini almaya geleceğine olan şartlanmışlığı öyküde, yüzleşmekten kaçındığı bu korkusu nedeniyle çektiği ıstırabın kişiliğini bozmasına yol açıyor.

Jeanne Segal “*Korkularından dolayı dengelerini kaybedenler, acılarının, yaşamlarının ve ölüm süreçlerinin(*) araştırılmasını sert bir şekilde red edenler genellikle fiziksel ve duygusal olarak büyük acı çekiyorlardı. Tam aksine en derin duygularına karşı açık ve kabullenici olanlar, en büyük korkularıyla yüzleşmeye niyetli olanlar ölümü yaşamlarının bir parçası olarak kabul edenler genellikle bir huzur ve dinginlik halindeydiler.*”¹³

Burada Maupassant'ın gençliğinden itibaren çektiği acıları ve bu acıları kabullenemeyişini bir kez daha hatırlatmakta yarar vardır. Yazarın kadınlara olan düşkünlüğünün sonucu yakalandığı frengi hastalığından dolayı bütün vücudunu yaralar, çıbanlar kaplamıştır. O zamanlar tedavisi olmayan bu hastalığın acılarını dindirmek için eter, afyon gibi uyuşturucu maddeler kullanılmaktaydı.¹⁴ Yazar artan acılarını çok fazla dozlarda kullandığı bu alışkanlık veren sözde ilaçlarla gidermeye çalışıyordu. Ama bu onun halüsünasyonlar görmesine, iri cüssesinin acze, gitgide daha kötü bir

¹¹ <http://www.ifrance.com/pierle/maupassant03.02.03>

¹² Özer, A. Kadir, *Kaygı -Sinama Duygusuyla baş edebilme-*, Varlık Yay., İstanbul 1997, s. 19.

* Kanser hastalarıyla ilgili bir rehabilitasyon merkezinde yapılan bir çalışmadan. Bkz. Segal, Jeanne., *Korkusuz Yaşamak*, Çev.: Levent Kartal, Mavi-Psikoloji, Okyanus Yay., İstanbul 1999, s. 15.

¹³ Segal, Jeanne, *age*.

¹⁴ Bkz. Erlat, Jale ; “Benzersiz Bir Yaşam Deneycisi, Kadın Sarrafı ve Fantastik Ustası : Guy de Maupassant”, *Frankofoni*, S. 6, Ankara 1994, s.134.

hale düşmesine sebep oluyordu. Kendisinin hasta olduğunu bir türlü kabul etmiyordu. Oysa zihinsel özürlü olan ve akıl hastanesine kapatılan kardeşi Hervé kendisine “*Ailenin en delisi, en çılgını sensin Guy*” diye haykırıyordu.¹⁵

Korku ve Özgürlük kitabının yazarının söylediklerini dikkate aldığımızda yazarın korkularının nedenlerini anlamakta güçlük çekmiyoruz. “*Korkularımızın nedeni çocukluğumuzda yaşadığımız travmalardır. Ruhsal ve bedensel taciz olayları, azarlanmalar, kaba davranışlar bizde derin izler bırakır.*” “*Korkularımızı kabul ettiğimizde ise onların geldikleri gibi gittiklerine tanık oluruz. Onlardan kaçmaya çalıştıkça, kaçış yolumuz ne olursa olsun asla yok olmazlar.*”¹⁶

Maupassant rahatsızlığının kalıtımsal olduğu hissine kapılmıştır.* Ölüm korkusu kendisini kuşatmaktadır. Korkunun nedenleri olarak gösterilen “*Baskı dolu çocukluk, sürekli stres ve hastalıklar, hafif de olsa uzun süreli yaşanırsa şöyle bir gelişme olur: Kan dolaşım sistemine devamlı kortizol hormonu salgılanır. Bu salgılama vücudu kısa sürede çöplüğe dönüştürür. Stres vücudu germeye ve saldırıya hazır tutmaktadır.*

*“Bu kirlilik uygun yöntemlerle giderilmediği takdirde aşırı baskı altında kalan sinir sistemi yorulur. Bu yorgunluğun aralıksız devam etmesi halinde insan ölüme kadar gidebilir.”*¹⁷

Bu korkunun kendisini kuşattığını ve ölüm korkusu olarak ortaya çıktığını daha önceden yazarın öykülerinde yaptığımız tematik çalışmada ortaya koymaya çalıştık.¹⁸ Bir grafikte gösterdiğimiz en sık kullanılan üç tema **KORKU**, **ÖLÜM** ve **DELİLİK** (Delirme, çıldırma) olmuştur.

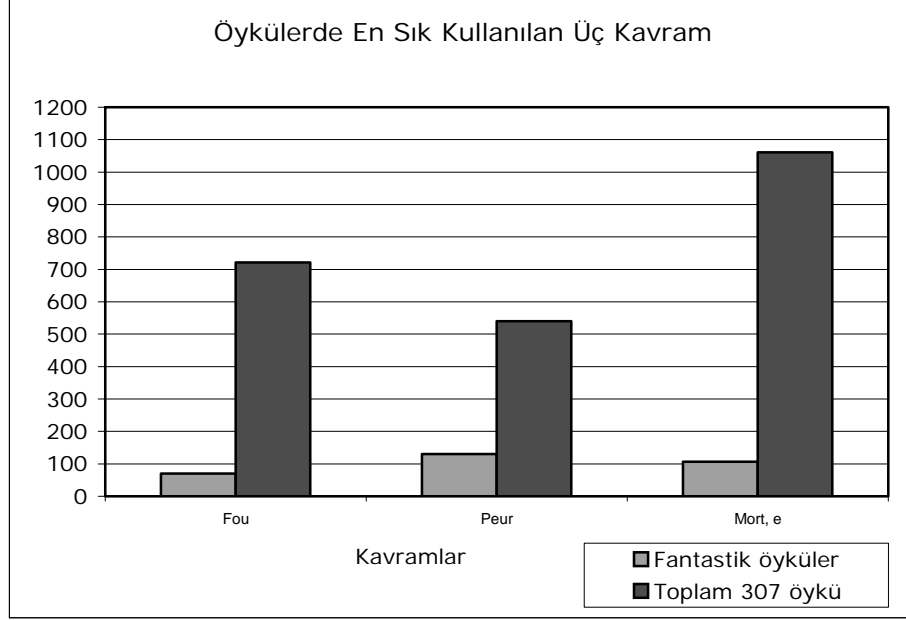
¹⁵ Maupassant, *Le Horla*, Daniel Mortier tarafından yazılan önsöz ve yorum, Pocket, Manchecourt 1989, s. 7.

¹⁶ Bolaç, Vesile; *Korku ve Özgürlük -Ruhsal İyileşme-*, Arıtan Yay., İstanbul 2002, s. 14-16.

* Yazarın amcası Alfred’ de aynı akıl hastalığının pençesinde can vermiştir. Bkz. Maupassant, *Le Horla*, Daniel Mortier tarafından yazılan önsöz ve yorum, Pocket, Manchecourt 1989, s. 6.

¹⁷ <http://www.yetenek.com/saglik/korkuyuyenmek.html>, 15.03.2003.

¹⁸ Bkz. Büyükaşlan, Ali; *Bilişim Teknolojilerinden Yararlanarak Maupassant Öyküleri Üzerine Tematik Bir Çalışma*, S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.9, Konya 2003.

Tema	Fantastik konulu 18 öyküde geçme sıklığı	Toplam 307 öyküde geçme sıklığı
Folie, Fou (Çıldırma, Deli, Çılgın)	18+70	87+721
Peur (Korku)	130	540
Mort, e (Ölü, Ölüm)	88+19=107	827+234

Tablodan da görüleceği üzere *Korku* yazarın sadece bir öyküsünün adı olmakla kalmıyor, birçok öyküsünde hatta romanlarında en fazla kullandığı kelimelerden biri oluyordu. *Korkunun Sanatları* kitabının yazarına göre de korku "...edebiyata, Hoffman ile Alman edebiyatına iç çatışmalar ve doğüstü dehşetlerle..."¹⁹ girmişti.

Karanlık düşlerin kol gezdiği malikaneler, gizli geçitler ve mezarlıklar, hayaletler, lanetli kahramanlar hep Edgar Allan Poe'nun kendisi tarafından anlatılan öykülerde yerini almıştır. Fransa'da Beaudelaire, Poe'nun etkisiyle kişinin özel ve iç dehşetlerini ortaya koyarken, Nerval de fantastik öğelerin olduğu ürünler veriyordu.

Maupassant'ın öykülerine egemen olan çoğu karamsar düşünceler altında yazarın yaşamının sonlarına doğru ortaya çıkan nevrotik bir durumun göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Dr. Arthur Janvaio'ya göre

¹⁹ Scognamillo, Giovanni; *Korkunun Sanatları*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1996, s. 51.

*“Nevrotikler ne hissettiklerini bilmezler. Ne hissetmeleri gerektiğini bilirler.”*²⁰ Yazarın nevroitik bir durumu sergilediği hislerinin bir sonucu olsa gerek, yaşamının son dönemlerinde hizmetçisinin kendisini öldüreceği endişesi hep hakim olmuştur kendisine.

Dr. Bolaç’a göre insan *“yalnızlığından, endişe, korku ve sıkıntısından kaçmak için haz peşinde koşar. Cinsel haz ve zihinsel haz, güç, başarı herkesten üstün olma çabası, ünlü olma çabası, zengin olma çabası gibi pek çok kendimize özgü hazlar ediniriz. Korkularınızı tam olarak keşfederseniz, bu noktadan hareketle hazlarınızı bulabilirsiniz. Çünkü haz korkudan bir kaçıştır. Korkunuzu gizlemeye yarar, korkunuzdan kurtulmanızı asla sağlamaz. Bu nedenle hazzın sürekli olmasını ister, bize haz veren kişiye veya şeylere, nesnelere bağlarız. Onları kaybetmek istemeyiz. Onlarda süreklilik ve kalıcılık ararız. Oysa yaşamda kalıcılık yoktur. Yaşam “etkin şimdi”dir. Her an yenidir. Bu gerçekten kaçış ve kalıcılık çabası da yine korkuyu doğurur. Yani her türlü haz eninde sonunda korkuyu davet eder.”*²¹

Yaşamının çoğunu kadınlarla geçiren, Seine nehri kıyılarında eğlenmelerle, şöhretin kendisine sağladığı hazlara kavuşan, bir *“kadın sarrafı”* olarak tanınan Maupassant, yine de korkularından kaçamaz. Bu korku onda kimi zaman ölüm korkusu, kimi zaman da görünmeyen yaratıklara karşı (özellikle fantastik öykülerinde) korku olarak ortaya çıkmaktadır.

Bunu “O (mu)?” adlı öyküsünde şöyle dile getirir yazar: *“Kendimden korkuyorum. Korkudan korkuyorum.”* Öyle ki sevdiği şeyden bile korkar olmuştur. “Gece” adlı öyküsünde şunları diyor: *“Deli gibi sevdiğimiz her şey sonunda bizi öldürür.”* Oysa bir kabulleniş belki de acılarının sona ermesi için bir çözüm olacaktı. Çünkü Dr. Bolaç’a göre, *“İnsan yaşamda kalıcılık olmadığını anladığında bu kaçış sona erer. O zaman kendisiyle, korkuları, yalnızlığı, acıları ve üzüntüleriyle yüzleşir.”*²²

Yazarın tüm yaşamında yakından ve derinden hissettiği bu korkunun tanımının yapıldığı öyküde korkunun ne olmadığını ama başına gelen bir olayla ne olduğunu hissettiğini açıklayan bronz tenli adamın betimlemesi yapılırken, seçilen sözcüklerle okuyucu bu adamın öyle biri olduğuna inandırılıyor ki, yaşadığı ve tanımını yaptığı korkunun gerçek korku olduğu düşüncesi okuyucuyu kuşatıyor.

“...yanık yüzlü, ciddi görünüşlü, her zaman tehlikeyle iç içe olduğu esrarengiz görünüşüyle, yaşadığı tuhaf şeyleri gizlediği görüntüsünden anlaşılan ve yaşadığı bunca tehlikeye rağmen bakışlarında sükune-

²⁰ Bolaç, Vesile; *a.g.e.*, s.55.

²¹ *A.g.e.*, s. 58.

²² Bolaç, *a.g.e.*, s. 59.

tini koruyan, cesaretin içinde piştiği her halinden belli olan... ” (Korku, s. 2)

Bu sözcüklerle korkuya dair söyledikleri kabul görececek bir kişiyle karşı karşıyayız. Bu kişi ve buna benzer kişiler öykünün uyandıracacağı etkinin canlılığını sağlanması amacıyla çoğu zaman cesaretle donatılmış kişilerdir. Ama aynı kişiler hissedilen, yaşanan “*gerçek korku*” karşısında özellikle fantastik konulu öykülerde sonuçta çıldırmış, akıl hastanesine kapatılmış kişilerdir. Her türlü fiziki tehlikeyle karşı karşıya kalmalarına rağmen bu insanlar sonuçta gerçek korku karşısında kaybeden kişilerdir. Tıpkı yazar gibi.

Öyküde korkunun tanımıyla ilgili söylenenlere gelince:

“Enerjik bir insan asla aniden bastırılan bir tehlike karşısında korkmaz, heyecanlanır, titrer, endişelenir ama korku, o bambaşka bir şeydir.

Korku (en cesur olanlar bile korkabilir) oldukça korkunç bir şeydir. Tüyler ürpertici bir duygu, ruhun parçalanması gibi, geriye iç sıkıntısından titremelerin kaldığı bir yürek çarpıntısıdır.

“Gerçek korku, geçmişin olağanüstü korkularının yeniden canlanması gibi bir şeydir.” (Korku, s. 3)

Korkunun ne olduğuna ilişkin bu açıklamaları yapan adam korkunun ne olmadığını anlatmak için de yaşadığı tehlikeleri anlatır:

“Ölümcül maceralar yaşadım. Kavgalar ettim. Hırsızlar tarafından ölesiye dövüldüm. İdam mahkum oldum. Amerika’da ve Çin’de denize atıldım. Her seferinde sonum geldiğini zannettim. Pişmanlık duymadan kaderime razı oldum. Ama bu korku değil.”(Korku, s. 2)

Yazar, hayatının yarısına yakını korkularla, halüsünasyonlarla geçirmiştir.²³ Hatta bunları tanımak, öğrenmek için bir süre Dr. J.-M. Charcot'nun Salpêtriêre Hastanesi'ndeki Salı derslerine devam etmiştir. Orada hipnotizma, histeri ile ilgili dersleri dinlemiştir. İki yıl süreyle bu derslere devam eden Maupassant, o zamanlar henüz pek tanınmayan genç bir Avusturyalı doktor olan Sigmund Freud'le de tanışmış, dersleri birlikte dinlemişlerdir.²⁴

²³ Bkz. Maupassant, *Le Horla*, Daniel Mortier tarafından yazılan önsöz ve yorum, Pocket, Manchecourt 1989, s. 191

²⁴ *A.g.e.s.*191.

Yazarın Flaubert'in etkisiyle edindiği realist anlayışın, Zola ile naturalist çizgide seyrettiğini belirtmekte fayda vardır. Natüralist anlayışın bir yansıması olarak belgencilğe oldukça önem veren bir anlayışın ve sıkı gözlemin bir sonucu olsa gerek yazarın bu tür etkinlikleri.

Bu öyküde yukarıda alıntıladığımız cümlelerle tanımı yapılan korku, aynı adı taşıyan diğer öyküde;

“bilinmeyenden korkma”,

“Artık düşsel diye bir şey yok, garip inançlar da yok. Her türlü açıklanamaz olan açıklanabilir. Doğaüstü, bir kanalın tükettiği göl gibi ortadan kalkıyor ve bilim olağanüstünün sınırlarını gündен güne geriletiyor.”,

“Doğaüstüyle birlikte, gerçek korku yeryüzünden kaybolmuştur. Çünkü insan ancak anlaşılmayandan korkar. Görülür tehlikeler, heyecanlandırır, sıkıntı yaratır, ürkütür.” şeklinde tanımlanmaktadır.

İkinci öykünün tarihinin 1884 olduğunu anımsamakta yarar var. Dr. Charcot'nun derslerine devam ettiği yıllar. Bu yıllarda yazdığı öykülerde yine bu derslerde duyduklarının, öğrendiklerinin izleri vardır. Hastaların başından geçenleri anlattığı Salı derslerinde, Maupassant hastaları dinlemekte, bir yazar olarak onları dinlemekte ve notlar almaktadır. Hayatının yarısını o hastaların başından geçenlere benzer korkular ve endişelerle geçirmiş bir yazar olarak.

Öykümüzde geçen birinci olayın aslında bir güneş çarpması sonucu olduğu sonunda anlaşılır. Aynı öyküde geçen ikinci olayda ise okuyucu bilinmeyen bir sonuçla karşı karşıyadır. Gerçekten katilin ölüsü geri mi döndü yoksa bir şartlanmışlık cama yaklaşan köpeğin katil olduğu izlenimini mi doğuruyordu. ‘Korku’ başlıklı ikinci öyküde şartlanmışlığın korkunun temelini oturduğunu görüyoruz. Tourgeniev'in, Flaubert'in evinde Maupassant'la birlikteyken, başından geçenleri anlattığı bu öyküde, ıssız bir vadide gece karanlığında, rüzgarın uğultusu ve ağaçların gölgesi altındaki bir patikada yalnız başına yürüyen adamı kuşatan duygu, az sonra duyduğu tuhaf seslerle had safhaya varır. Daha sonra duyduğu bu tuhaf sesin kendi kendine gittiğini sandığı bir arabanın tekerleklerinin çıkardığı ses olduğunu anlar. Dekor adamın bu şartlanmışlığı yaşamasının en büyük nedenidir. Üstüne geliyor hissine kapılan adamın kendini kenara atmasıyla tehlikeden kurtulması ve hissettiği korkunun geçmesi uzun zaman alacaktır. Ta ki arabayı boyu oldukça küçük ve arabanın arkasından kendisi görünmeyen bir çocuğun arabayı sürdüğünü öğreninceye kadar. Birinci öyküdeki birinci olayda da Arapların şartlanmışlığı, korkunun oluşturulmasında belirleyici faktördür. Ancak sonradan güneş çarpması olduğu anlaşılan olay, ikinci öyküde yazarın anlatıcının dilinden aktardığı şu cümlelerle örtüşmektedir.

“Doğaüstüyle birlikte, gerçek korku yeryüzünden kaybolmuştur. Çünkü insan ancak anlaşılmayandan korkar. Görülür tehlikeler, heyecanlandırır, sıkıntı yaratır, ürkütür.”

Ustası Flaubert'e yazdığı şu satırlardan öykülerine egemen olan karamsar bakış açısını daha iyi anlıyoruz: *“Bana kimi zamanlar her şeyin boşunaliğine, yaratıkların bilinçdışı kötülüğüne, geleceğin boşluğuna (bu gelecek ne olursa olsun) ilişkin öylesine açık seçik algılar geliyor ki, her şeye karşı hüzünlü bir kayıtsızlık hissediyorum.”*²⁵

Karamsarlık; korku, halüsünasyon, çıldırma olarak öykülerine yansımaktadır. Gerek incelediğimiz öyküde gerekse diğer tüm öykülerde grafikte de gösterdiğimiz şekilde korku teması yoğun olarak kullanılmıştır.

SONUÇ

Maupassant bugün anladığımız şekliyle ele alınan bir korku öyküsü yazarı olmanın ötesinde, bizzat kendi tecrübelerinden edindiği, yaşamında çok yakından ve derinden hissettiği korkuyu okuyucusuyla paylaşan ve bu yolla merakımızı, beğenimizi kendisine çeken bir yazar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Korkunun objesi olan şey/şeyler incelediğimiz öyküde önkabüllerle gücünü daha yoğun hissettirmektedir.

Öykülerinin isimleri bile korkunun hatırlatıcısı ya da objesi olarak seçilmişlerdir.

Korkunun yaşandığı ortam korkunun hissedilmesinde ve dozunun ayarlanmasında belirleyici bir role sahiptir.

Maupassant'ın eserlerine kendisinden çok şeyler kattığı aşikârdır. Ancak öyküleri en çok okunan yazarlardan olması, onun kara talihinden ve onu tanıma merakından ziyade okuyucuda uyandırdığı heyecanlarla, öykülerinin gücünde olsa gerek.

Bize bir çılgının, bir delinin gözüyle sunduğu dünya, onun modernleş-tirdiği fantastik anlayışının bir yansıması olmuştur. Öykülerinin kahra-manları çoğu kez gözüpek, aldırılmaz cesur kimseler olmasına karşın, ürper-tici olan korkuyu yaşamışlardır. İncelediğimiz öyküde anlatılan her iki olayda da anlatıcı bizzat yaşadığı, korktuğu olayı anlatmaktadır.

Öykülerinin okuyucuda bıraktığı şaşırtıcı etkiden olsa gerek 65 öykü-sü ve 5 romanından film yapılmıştır.²⁶

²⁵ G. De Maupassant, *Mme Tellier'nin Evi*, Çev. Rifat Kırkoğlu, Önsöz, Bordo Siyah Yay., İstanbul 2003, s. 22

²⁶ Bkz. <http://www.adpf.asso.fr/adpf-publi/folio/textes/maupassant.rtf> 20.02.03

“Maupassant’ın yaşamı ve kişiliğiyle ilgili önyargılar, uzun bir süre, yapıtlarının değerine ve anlamına gölge düşürmüştür. Kadınlara olan aşırı düşkünlüğü, cinsel fantezileri, hastalıkları, deliliği, klişeleşmiş düşünce ve yargılara göre değerlendirildiğinde, adı gerçekçi yazın akımının “küçük ustaları” arasında anılmaktan öteye gidememiştir.”²⁷

KAYNAKÇA

- Bolaç, Vesile; *Korku ve Özgürlük -Ruhsal İyileşme-*, Arıtan Yay., İstanbul 2002.
- Büyükaslan, Ali; Bilişim Teknolojilerinden Yararlanarak Maupassant Öyküleri Üzerine Tematik Bir Çalışma, *S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.9, Konya 2003.
- Castex, P.-G.; *Le Conte fantastique de Nodier à Maupassant*, Corti, Paris 1951.
- Erlat, Jale ; “Benzersiz Bir Yaşam Deneycisi, Kadın Sarrafı ve Fantastik Ustası: Guy de Maupassant”, *Frankofoni*, S. 6, Ankara 1994.
<http://www.adpf.asso.fr/adpf/publi/folio/textes/maupassant.rtf> 20.02.03
<http://www.ifrance.com/pierle/maupassant/03.02.03>
<http://www.let.leidenuniv.nl/tcimo/tulp/htmlles/tekst-3.htm>
<http://www.yetenek.com/saglik/korkuyuyenmek.html>, 15.03.2003.
- Kaş, Ali; “Maupassant’ın “Su Üstünde” adlı Öyküsünün Bir Çözümlemesi”, *Frankofoni*, S. 6, Ankara 1994.
- Maupassant, Guy De; *Mme Tellier’nin Evi*, Çev. Rifat Kırkoğlu, Önsöz, Bordo Siyah Yay., İstanbul 2003.
- Maupassant, Guy De; *Le Horla*, Daniel Mortier tarafından yazılan önsöz ve yorum, Pocket, Manchecourt 1989.
- Maupassant, Guy De; *Le Horla*, Pocket, Manchecourt 1989.
- Özer, A. Kadir, *Kaygı -Sınama Duygusuyla baş edebilme-*, Varlık Yay., İstanbul 1997.
- Özer, Sevinç; “Aydın Olabilmenin Bedeli: Maupassant Öykülerinde Yalnızlık, Korkular ve Delilik Temaları”, *Frankofoni*, S. 6, Ankara 1994.
- Rachmühl, Françoise, *Le Horla Maupassant*, Profil d’une oeuvre, Hatier, Paris 1983.
- Scognamillo, Giovanni; *Korkunun Sanatları*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1996.
- Segal, Jeanne,. *Korkusuz Yaşamak*, Çev.: Levent Kartal, Mavi-Psikoloji, Okyanus Yay., İstanbul 1999.

²⁷ Erlat, Jale; a.g.e., s.134-135

Selva, Thierry; <http://www.maupassant.free.fr> 05.02.2003